

Gemeente van Christus,

“Gods verborgen omgang vinden”, daar gaat het over vandaag. Dat was vorige week ook het geval. Toen ging het om de vraag hoe Gods weg er uitziet en hoe die zou kunnen samenvallen met jouw eigen levensweg. Vandaag ligt de focus iets anders: inzet is de vraag of er een verband bestaat tussen wat ons als mensen kan overkomen en of God daar de hand in heeft. Nog iets specifiek geformuleerd: of ons tekort schieten in het leven naar Gods wil / onze “zondigheid”, de oorzaak is van ellende die ons ten deel kan vallen.

Een paar omstanders spreken Jezus aan. Ze vertellen hem over een gebeurtenis die zeer waarschijnlijk kort daarvoor had plaats gevonden: er was een groep pelgrims naar Jeruzalem gekomen om daar een van de grote feesten te vieren. De Romeinse stadhouder Pilatus – over wie we over een paar weken nog wel meer zullen horen – bracht zijn tijd normaal gesproken door aan de kust, in Caesarea, maar tijdens de grote Joodse feesten was hij vaak in de stad te vinden. Omdat dan, met name tijdens het Pesach-feest, de gemoederen wel eens hoog op wilden lopen.

Vermoedelijk zag hij dit groepje pelgrims, die daar hun offers kwamen brengen, aan voor Zeloten, vrijheidsstrijders. Het is van alle tijden dat mensen zonder duidelijke aanleiding worden opgepakt of zelfs afgemaakt. In Rusland hoef je tegenwoordig op straat maar een wit blad papier in je handen te houden en je wordt al afgevoerd.

Pilatus laat deze gelovigen in koelen bloede vermoorden en zo “vermengde hun bloed zich met dat van hun offerdieren.” (13:1)

Onder deze mededeling van de omstanders zit een onuitgesproken gedachte, die in die tijd wijd verbreid was: wie zoiets vreselijks overkomt, die zal het wel aan zichzelf te wijten hebben. Straf op de zonde, dat idee. Gods straf op jouw zonde.

Ja, - voor de meesten van ons zal dat een achterhaalde gedachte zijn, hopelijk.

Maar in de geschiedenis van Israël loopt het als een rode draad door de eeuwen heen. Je vindt het in principe bij alle profeten terug. Bekend voorbeeld - en heel toepasselijk bij onze evangeliëlezing - is het lied dat Jesaja zingt in het vijfde hoofdstuk van zijn boek: Het lied van de onvruchtbare wijngaard (Jes.5: 1-7): een wijngaardenier heeft er alles aan gedaan om zijn wijngaard rijke vrucht te laten dragen, maar tevergeefs: hij brengt alleen maar wrange vruchten voort. Daarom zal de wijngaard worden verwoest.

Israël is de wijngaard, God de wijngaardenier. God geeft zijn weerspannige volk als straf voor hun zonde prijs aan de legermacht van Assyrië.

Zo grijpt God in, in de geschiedenis van Zijn volk. Later in die geschiedenis zie je hoe dat principe verschuift naar het persoonlijke lot van mensen. Bekendste voorbeeld uit de bijbel is uiteraard het verhaal van Job. Daarin proberen zijn vrienden hem ervan te overtuigen dat zijn ellende vast en zeker een gevolg moet zijn van zijn eigen tekort schieten naar God toe. Ja, - als je in de ellende zit, heb je met zulke vrienden geen vijanden meer nodig, nietwaar.

Zoals gezegd: de meesten van ons zullen zich in deze gedachtegang en in dit bijbehorende beeld van God niet meer herkennen. Maar er kunnen zo hier en daar wel wat flarden van blijven hangen, denk ik.

De gedachte bijvoorbeeld dat het lijden dat jou overkomt een bepaalde zin moet hebben. Dat God er misschien een bedoeling mee heeft.

Of de aloude, zeer bekende vraag, waar gelovigen mee kunnen blijven worstelen: als God almachtig is en als Hij liefde is, waar komt dan het Kwaad, het Lijden vandaan?

Hoe kan God dat dan allemaal op zijn minst toelaten?

In de theologie wordt dat laatste “het theodicee-probleem” genoemd.

Dat is inderdaad een probleem, want het is een theologische gedachteconstructie die zich niet bevredigend laat oplossen.

Het is heel bevrijdend om te zien hoe Jezus in onze schriftlezing dit soort vragen en constructies met een brede zwaai van tafel veegt: het is een heilloos gebeuren om je met dit soort dingen bezig te houden. Hij kapt het rigoureuus af: zó zit ons leven niet in elkaar. Zó werkt God niet in ons leven. Dáárin zul je niet iets vinden van "Gods verborgen omgang". Het onheil dat mensen treft, komt nooit uit Gods hand. God stuurt niet de hand van de soldaten van Pilatus, laat niet die watertoren bij Siloam neerstorten op 18 mensen. God laat geen mensen ziek worden, kanker krijgen, verongelukken.

Maar als God zó níét werkt in ons leven, als Hij niet zo ingrijpt in de loop der geschiedenis en in de loop van ons eigen leven, hoe dan wél?

Als wij iets van "Gods verborgen omgang" willen vinden, dan lukt dat niet door je bezig te houden met van die leeruitspraken. Of door naar anderen te kijken.

Jezus draait het perspectief van die omstanders en daarmee van ons als lezers van dit verhaal, radicaal om en dat doet hij door een korte gelijkenis te vertellen: die van de onvruchtbare vijgenboom. De mensen om hem heen zullen direct doorgehad hebben wat er nu gebeurt: nu valt het licht ineens op henzelf, die vijgenboom, dat zijn wij. Beter gezegd: dat ben ik.

Zoals een vijgenboom in de aarde geplant is, zo ben ik in deze wereld geplant. Bij een vijgenboom zal het erom gaan of ie vrucht draagt. De eerste paar jaren nog niet, maar als het goed is na verloop van tijd wel. Een onvruchtbare boom verliest zijn bestaansrecht. Die wordt vroeg of laat geroid. Anders neemt ie op een zinloze manier grond in beslag.

Voor een deel van de omstanders en van ons als lezers van deze gelijkenis, kan het een snoeihard, confronterend beeld zijn. In hoeverre herken jij je erin?

In psychologische tests wordt aan mensen wel gevraagd om bomen te tekenen. Teken jouw droomboom, teken jouw fantasieboom.....psychologen die erin getraind zijn, kunnen uit die bomen veel informatie halen over wie jij bent. "Projectief materiaal" worden dat soort boomtekeningen genoemd: omdat je onbewust veel van jezelf in die bomen projecteert.

Wat zou het mooi zijn als wij vanochtend naar aanleiding van deze kleine gelijkenis allemaal eens onze "geloofsboom" zouden tekenen. Ik heb even overwogen om papier en kleurpotloden voor jullie allemaal mee te nemen. Maar dat zou toch wat te bewerkelijk worden, denk ik.

Je kunt het thuis eens proberen, als je wilt. Jouw geloofsboom tekenen.....

En hem daarna grondig en met alle aandacht bekijken.

In wat voor grond ben ik eigenlijk geworteld? Hoe zien mijn wortels eruit? Hoe diep gaan ze? Zijn ze breed vertakt? Zouden ze een storm doorstaan, denk je?

Is de stam van mijn geloofsboom robuust...of iel?

Heb ik veel of weinig takken, reiken ze omhoog of hangen ze als bij een treurwilg naar beneden?

Zijn ze kaal, of dicht bebladerd. Nestelen er vogels tussen mijn bladeren? Rusten er mensen onder mijn schaduw? En: breng ik ook vruchten voort? En zo ja: welke dan?

Als jullie nu denken dat ds. Nummerdor wel erg ver afdwaalt in een vakgebied waar ie eigenlijk geen verstand van heeft, dan zitten jullie er behoorlijk naast!

Door jezelf eerst vrij te laten gáán in het tekenen van jouw geloofsboom en er vervolgens met alle aandacht naar te kijken...en te zien wat je er zelf uit zou kunnen halen, doe je precies wat Jezus met deze gelijkenis beoogt: je keert jezelf als het ware naar binnen. En kijkt zo eerlijk mogelijk naar jezelf.

Wie ben ik? Wie ben ik als gelovig mens? Waar en hoe zou ik iets van die verborgen omgang, die verborgen aanwezigheid en werking van God kunnen ontdekken?

Nou, om naar dat beeld van de (vijgen-) boom terug te keren: door naar jouw wortels te kijken. Waarin ben ik geworteld. Waaruit haal ik mijn voeding? Waarin vind ik troost / bemoediging / inspiratie?

Het is een van de wezenlijke bewegingen die er in een pastoraal gesprek gemaakt kunnen worden, in mijn beleving. Iemand die op een of andere wijze te maken heeft gekregen met verdriet, ellende, leed op dit spoor zetten: welke teksten hebben jou in het verleden geraakt.?

Het kan een vers uit de bijbel zijn, een verhaal uit het evangelie, een gelijkenis.
Of een flard van een liedtekst.

Een persoonlijk voorbeeld: “Voor alles wat er gebeurt is er een uur, een tijd voor alles wat er is onder de hemel.... wat er is was er al lang; wat zal komen, is er altijd al geweest. God haalt wat voorbij is altijd weer terug.” (Pred.3: 1.15)

Twee korte verzen uit Prediker 3. Ze gaan al lang met me mee.

Is dat zo, Reinier? Ja –

Kun je ook onder woorden wát het is dat je daarin raakt? En hóe het je raakt?

Oeh...dat is knap lastig..... Twee dingen, denk ik. Het eerste is dat het me ervan doordringt dat alles wat een mens kan overkomen, mij ook dus, onlosmakelijk deel uitmaakt van ons bestaan. Sommige ervaringen zijn heel plezierig en mooi. Je zou willen dat die lang duren, of zelfs nooit voorbijgaan, maar dat kan natuurlijk niet.

Nee, dat kan inderdaad niet, toch?

Andere ervaringen kunnen heel verdrietig zijn. Pijn doen. Als er iets kapot gaat in je leven.

Een einde aan een lang huwelijk.... het overlijden van je man of vrouw...of van een kind.

Dat soort ervaringen kan iedereen overkomen. Het is geen straf op de zonde. Het wordt je niet aangedaan door God, omdat jij er iets van zou moeten leren of zo. Ook al kan het je soms wel iets aan levenswijsheid opleveren.

Maar daarom overkómt het je niet. Het kan er een gevolg van zijn.

Het tweede is dat die woorden “God haalt wat voorbij is, altijd weer terug” iets van diepe innerlijke rust teweegbrengen. Het is niet in woorden te vangen, maar het heeft alles te maken met een gevoel van geborgenheid, in tijd en eeuwigheid.

Ik kan de aanwezigheid van God niet concreet aanwijzen, zeker niet in deze op zoveel plekken onrechtvaardige wereld. In alle geweld en verdriet dat mensen elkaar in het groot en het klein aandoen. In hoe we de natuur kapot maken en afkoersen op een wereldwijde catastrofe van ongekende omvang.

Maar er blijft een gevoel, een vertrouwen dat wat er ook gebeurd is en gebeuren zal, God alles in zijn handen houdt.

Nou, - een kleine oefening om te laten zien hoe je dat zelf zou kunnen doen: heel aandachtig kijken naar jouw eigen wortels. Waarin ben ik geworteld? Waaruit haal ik mijn voeding, mijn inspiratie, mijn troost? En precies dáárin ontdek je iets van Gods verborgen omgang.

Een soortgelijke beweging kun je maken door te kijken naar de vruchten die er hangen in jouw boom.

Op welke manier ben je van betekenis geweest voor mensen om je heen of verder weg? Meestentijds is dat heel eenvoudig en van alle dag. Het kan in kleine gebaren zitten.

Hoe draag ik bij aan het behoud van deze schepping? Ook dat zal meestal op een bescheiden niveau zijn. Maar toch,- We worden niet geroepen tot grote dingen die we niet kunnen, maar wel tot het gestalte geven aan de liefde van God, zijn gerechtigheid, zijn vrede.

Hier en nu. En ook precies daarin kun je iets van Gods verborgen omgang vinden. In en door jouzelf heen.

Amen.